

Jan Dyduch, *Statut Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie z 1991 wyrazem jej tradycji i narzędziem rozwoju*, [w:] *Profesor Wojciech Maria Bartel w służbie Kościołowi i Ojczyźnie*, red. Andrzej Wójcik, Kraków 2019, s. 63–77.
DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/97888374387422.05>

ks. Jan Dyduch

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

STATUT PAPIESKIEJ AKADEMII TEOLOGICZNEJ W KRAKOWIE Z 1991 WYRAZEM JEJ TRADYCJI I NARZĘDZIEM ROZWOJU

Wśród wielu zasług prof. Wojciecha M. Bartla dla krakowskiej uczelni teologicznej trzeba wymienić przygotowanie jej Statutu z 1991 roku. Po erygowaniu 8 grudnia 1981 roku Papieskiej Akademii Teologicznej (PAT) w Krakowie przez ojca świętego Jana Pawła II na mocy *motu proprio* „Beata Hedvigis”, 8 grudnia 1983 roku został zatwierdzony jej pierwszy statut. Statut ten został zatwierdzony przez Stolicę Apostolską na okres 5 lat *ad experimentum*. Pod koniec 1988 roku została powołana Senacka Komisja Statutowa celem opracowania nowego, odpowiadającego rozwijającej się Akademii statutu. W jej skład weszli: ks. prof. Adam Kubiś – przewodniczący, prof. Wojciech Bartel i ks. Jan Dyduch. Można powiedzieć, że „dobrym duchem” tej Komisji był prof. Bartel, który swoimi wskazaniami umiejętnie łączył tradycje tej uczelni z jej aktualnymi potrzebami. Pouczał także, jak kształtować działalność i rozwój Papieskiej Akademii, aby była ona równorzędna – pod względem poziomu naukowego – Uniwersytetowi Jagiellońskiemu. Prof. Bartel zwracał uwagę na trzy sprawy: 1. zachowanie tradycji sięgającej fundacji św. Jadwigi Królowej (to było parę lat przed jej kanoni-

zają w 1997 roku), 2. uwzględnienie przyszłego rozwoju Akademii, chociaż statut miał normować jej stan aktualny, 3. docenienie współpracy z instytucjami naukowymi w kraju i za granicą. Trzeba dodać, że tak przygotowany statut został zatwierdzony przez Stolicę Apostolską 16 października 1991 roku według formuły „donec aliter provideatur”; była to aprobatą definitywną.

PRZESZŁOŚĆ KRAKOWSKIEJ UCZELNI TEOLOGICZNEJ GWARANTEM JEJ PRZYSZŁOŚCI

Pierwszy numer Statutu Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie brzmi: „Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie kontynuuje zgodnie ze współczesnymi potrzebami Kościoła w Polsce historyczną misję Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego”¹. Zaraz po tym jest wymieniony pierwszy dokument określający utworzenie Wydziału Teologicznego i jego charakter, który stanowi bulla papieża Bonifacego IX „Eximiae devotionis affectus” z 11 stycznia 1397 roku². W przywołanej bulli papież Bonifacy IX eryguje Wydział Teologiczny w Studium Generale w Krakowie, utworzonym przez Stolicę Apostolską w roku 1364, za czasów króla Kazimierza Wielkiego. Studium to nie miało rangi uniwersytetu, gdyż zgodnie z ówczesnymi standardami rangę taką otrzymywały tylko te uczelnie, w których był wydział teologiczny. Erygując Wydział Teologiczny, papież nadał uniwersytetowi w Krakowie wszystkie prawa i przywileje, jakie posiadał uniwersytet w Paryżu³.

Decyzja papieża o trwałości Wydziału Teologicznego w uczelni krakowskiej, podjęta na prośbę królów polskich, Władysława

¹ *Kongregacja Edukacji Katolickiej, Statut Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie*, 16.10.1991 (dalej: Statut PAT), nr 1, w: *Statut Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Opracowanie i komentarz*, J. Dyduch, Kraków 1992, s. 7–29.

² Por. tamże, n. 2.

³ Por. Bulla *Eximiae devotionis affectus*, 11.01.1397, w: „*Analecta Cracoviensia*” 9 (1997), s. 6.

Jagielli i jego żony Jadwigi, sprawiła, iż Wydział ten przez następne wieki stanowił jedność z uniwersytetem krakowskim, zwanym później Uniwersytetem Jagiellońskim. Wydział Teologiczny włączony w Uniwersytet owocnie służył wraz z nim Kościołowi i ojczyźnie. Na podkreślenie zasługują pierwsze dziesiątki lat XX wieku, a zwłaszcza po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku. Potem nastąpił trudny okres niemieckiej okupacji hitlerowskiej, a wraz z nim prześladowanie nauki polskiej. Wówczas to profesorowie Wydziału Teologicznego UJ wraz z profesorami innych wydziałów zostali zesłani do niemieckich obozów koncentracyjnych, gdzie wielu z nich utraciło życie. Mimo to Wydział Teologiczny łącznie z innymi wydziałami nadal prowadził działalność naukową i dydaktyczną potajemnie, w podziemiu, przy narażaniu życia przez profesorów i studentów⁴.

Pracownicy i studenci Wydziału Teologicznego i całego Uniwersytetu Jagiellońskiego zachowali się godnie i bohatersko podczas straszliwej hitlerowskiej okupacji niemieckiej, zmierzającej do zniszczenia nauki polskiej. Natychmiast po opuszczeniu Krakowa przez okupanta wznowili działalność naukową i dydaktyczną, aby odbudować zdewastowaną naukę i kulturę polską. Jeszcze Wydział Teologiczny UJ nie zdołał uzupełnić strat wojennych, a już spotkał go kolejny cios. Tym razem mógł być on śmiertelny. Chodzi o bezprawne usunięcie Wydziału Teologicznego ze struktur UJ 11 sierpnia 1954 roku pod pozorem przeniesienia go do nowo utworzonej przez władze komunistyczne Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (ATK). Było to równoznaczne z unicestwieniem Wydziału Teologicznego w Krakowie⁵.

Stało się jednak inaczej, a to dzięki decyzji Stolicy Apostolskiej, która swoim dekretem postanowiła, że Wydział Teologiczny istnieje nadal pod wyłącznym zwierzchnictwem władzy kościelnej i ma

4 Por. Jan Paweł II, *Motu proprio „Beata Hedvigis”*, 8.12.1981, „*Notificationes*” 120 (1982), s. 68–69.

5 Por. tamże, s. 69.

być zarządzany tylko według prawodawstwa Stolicy Apostolskiej, która mianowała wielkim kanclerzem Wydziału Teologicznego abpa Eugeniusza Baziaka, arcybiskupa lwowskiego obrządku łacińskiego i administratora apostolskiego w Krakowie⁶.

Ten nowy etap działalności Wydziału Teologicznego napotkał na różnorodne trudności. Mimo to powoli i systematycznie się rozwijał, co zostało potwierdzone dekretem Stolicy Apostolskiej z 11 czerwca 1974 roku, który przyznawał Wydziałowi tytuł „papieski”. Odtąd jego nazwa brzmiała: Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie⁷. Była to nie tylko zmiana nazwy, ale też podniesienie rangi uczelni. Promotorem i architektem rozwoju Wydziału Teologicznego był Karol Wojtyła, najpierw jego student i absolwent, następnie profesor, a od 1962 roku jego wielki kanclerz. Po śmierci abpa Baziaka (15.06.1962) biskup Karol Wojtyła został wybrany wikariuszem kapitulnym, zgodnie z ówczesnym prawodawstwem kanonicznym tymczasowym rządcą Archidiecezji Krakowskiej. Spełniając ten urząd, biskup Wojtyła zwrócił się do Stolicy Apostolskiej z zapytaniem: czy z racji pełnionego urzędu wikariusza kapitulnego przysługuje mu prawo pełnienia funkcji wielkiego kanclerza Wydziału Teologicznego w Krakowie? Kongregacja Seminariów i Studiów Uniwersyteckich przesłała odpowiedź pozytywną⁸. Nominacja biskupa Wojtyły na urząd arcybiskupa krakowskiego 30.12.1964 roku potwierdziła jego funkcję kanclerza Wydziału Teologicznego.

Będąc wielkim kanclerzem, Karol Wojtyła troszczył się o przetrwanie ciągle szykanowanego przez władze komunistyczne Wydziału Teologicznego. Wykorzystywał różne okazje i wydarzenia, aby przypominać władzom państwowym i społeczeństwu

6 Por. Kongregacja Seminariów i Studiów Uniwersyteckich, Dekret 16.12.1959, N. 2295/59/4, Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (dalej: AKMK).

7 Por. Kongregacja Wychowania Katolickiego, Dekret 11.06.1974, N. 321/70, AAS 67 (1975), s. 149–150.

8 Por. J. Dyduch, *Papieska uczelnia w Krakowie. Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość*, w: *Testi Joannis Pauli II*, red. S. Koperek, Kraków 2009, s. 514–515.

o krzywdzie wyrządzonej Kościołowi i narodowi polskiemu przez likwidację Wydziału Teologicznego oraz domagał się przywrócenia prastarej uczelni teologicznej Krakowa należnych jej praw i możliwości swobodnego działania⁹. Wśród tych okazji i wydarzeń trzeba wymienić 500-lecie urodzin Mikołaja Kopernika, 600-lecie urodzin św. Jadwigi Królowej, 500-lecie śmierci św. Jana Kantego. Domaganie się uznania przez państwo funkcjonującego w Krakowie Papieskiego Wydziału Teologicznego nie zmieniło negatywnego nastawienia władz komunistycznych. Mimo to wysiłki Wojtyły nie były bezowocne. Obroniły one Wydział Teologiczny i uchroniły od zagłady oraz pozwoliły mu przetrwać, były bowiem niejako hamulcem dla niszczącego wszelkie instytucje kościelne bezwzględny walca komunistycznego¹⁰.

16 października 1978 roku kard. Karol Wojtyła został wybrany pasterzem Kościoła powszechnego i przyjął imię Jana Pawła II. W tej nowej rzeczywistości kościelnej nadal istniała potrzeba troski o krakowską uczelnię teologiczną i jej obrony. Tym razem Jan Paweł II czynił to w inny sposób, np. spotykając się z pracownikami i studentami uczelni w czasie pielgrzymek apostolskich do ojczyzny czy podejmując ich w Watykanie. Jakimś szczytem było przekształcenie Papieskiego Wydziału Teologicznego w Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie poprzez motu proprio *Beata Hedvigis*¹¹. Jan Paweł II nie tylko erygował Papieską Akademię, ale także ustawicznie się nią interesował i otaczał swoim protektoratem. Troska ta wyrażała się wspomnianymi spotkaniami, orędziami przesyłanymi na każdą inaugurację roku akademickiego i przemówieniami wygłaszanymi przy różnych okazjach¹². Nic więc dziwnego, iż omawiany Statut PAT stwierdza: „Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie zachowuje we wdzięcznej pamięci wszystko to, co

9 Por. J. Dyduch, *Troska kardynała Karola Wojtyły o Wydział Teologiczny w Krakowie*, „Analecta Cracoviensia” 26 (1994), s. 299–300.

10 Por. J. Dyduch, *Troska kardynała Karola Wojtyły...*, dz. cyt., s. 300–306.

11 Jan Paweł II, *Motu proprio „Beata Hedvigis”*, s. 65–68.

12 Por. J. Dyduch, *Papieska uczelnia w Krakowie...*, dz. cyt., s. 516–517.

dla jej przetrwania i rozwoju uczynił Karol Wojtyła, najpierw jako kardynał i arcybiskup metropolita krakowski, a obecnie jako Jan Paweł II papież¹³. W tym okresie, trudnym dla krakowskiej uczelni teologicznej, uczestniczył prof. Bartel, narażając się na szykany ze strony władz państwowych, a także uczelnianych.

PERSPEKTYWA ROZWOJU

Karol Wojtyła jako pasterz archidiecezji krakowskiej, a następnie pasterz Kościoła powszechnego bronił krakowskiej uczelni teologicznej przed szykanami i prześladowaniami władz komunistycznych i równocześnie troszczył się o jej rozwój. Dawał temu wyraz w swoich przemówieniach. Widać to szczególnie w przemówieniu Jana Pawła II z 12 listopada 1987 roku:

Wyrażam radość, że Uczelnia Krakowska (dziś jako Papieska Akademia Teologiczna) może w dalszym ciągu służyć Kościołowi i społeczeństwu w Polsce. [...] Wszystkim, którzy przykładali – i nadal przykładają – rękę do tego doniosłego dzieła, wyrażam głęboką wdzięczność. Równocześnie zaś kładę sprawę Krakowskiej Akademii na sercu wszystkich moim braci w biskupstwie [...]. Jesteśmy rzecznikami słusznej i doniosłej sprawy. Rzec by można: jednej z tych, które stanowią o polskiej racji stanu¹⁴.

Sądzę, iż słowa papieża jakoś szczególnie odnoszą się do prof. Bartela. Słowa te zwracają także uwagę na znaczenie krakowskiej uczelni teologicznej dla Kościoła i ojczyzny, podkreślając jej rolę dla Polski i wytyczając drogę jej rozwoju.

Omawiany Statut z 1991 roku wskazuje perspektywy rozwoju uczelni, normując jednak jej stan aktualny, gdyż takie jest zadanie tego dokumentu prawnego. Statut z 1991 prezentuje uczelnię krakowską jako uczelnię kościelną i w takiej perspektywie widzi jej rozwój: „Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie jest uczelnią

13 Statut PAT, nr 3.

14 Przemówienie z 12.11.1987, AAS 80 (1988), s. 639–640.

kościelną zajmującą się badaniem i przekazywaniem wiedzy teologicznej i nauk z nią związanych, nadającą stopnie i tytuły naukowe powagą Stolicy Apostolskiej”¹⁵.

Kościół inspirowany słowami Jezusa Chrystusa: „poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli” (J 8, 32), od początku swego istnienia głosił i bronił prawdy. Zakładał szkoły i popierał naukę. To jego dziełem były utworzone w średniowieczu ośrodki nauki i kultury, nazwane uniwersytetami. Owocem rozwoju kulturotwórczej działalności Kościoła było ustanowienie uniwersytetów katolickich i uniwersytetów kościelnych. Zaistniała potrzeba ogłoszenia odrębnych norm dla uniwersytetów katolickich, inspirowanych publiczną i powszechną obecnością idei chrześcijańskich, i dla uniwersytetów kościelnych, inspirujących się w swojej działalności Objawieniem Bożym¹⁶. Rozróżnienie na uniwersytety katolickie i kościelne zostało usankcjonowane zarówno w Kodeksie prawa kanonicznego z 1983 roku, jak i w odrębnych dokumentach im poświęconych. Działalność uniwersytetów kościelnych normuje konstytucja apostolska *Sapientia christiana*¹⁷, zaś uniwersytetów katolickich konstytucja *Ex corde Ecclesiae*¹⁸. Statut PAT z 1981 odwołuje się do konstytucji *Sapientia christiana*, stwierdzając, iż określa ona charakter, strukturę i działalność Akademii¹⁹. Konstytucja ta naucza: „Albowiem obowiązek ewangelizowania, właściwy Kościołowi, wymaga nie tylko ustawicznego głoszenia Ewangelii [...], ale również i tego, ażeby treść Ewangelii przepajała sposoby myślenia, kryteria ocen i normy działania [...], aby cała ludzka kultura zo-

15 Statut PAT, nr 4.

16 Por. S. Pastarnak, Reorganizacja studiów kościelnych, szczególnie wykładów prawa kanonicznego, w świetle „*Sapientia christiana*”, „Prawo Kanoniczne” 23 (1980) nr 3–4, s. 218.

17 Jan Paweł II, Konstytucja apost. *Sapientia christiana*, 15.04.1979, AAS 71 (1979), s. 469–499, tłum. pol. Posoborowe prawodawstwo kościelne, zebrał i przetłumaczył E. Szafrowski (dalej: PPK), t. 12, z. 1, s. 210–156.

18 Jan Paweł II, Konstytucja apost. *Ex corde Ecclesiae*, 15.08.1990.

19 Por. Statut PAT, nr 2.

stała przeniknięta Ewangelią”²⁰. Uniwersytet kościelny ma służyć posłudze ewangelizacyjnej również na wydziałach, które nie posiadają szczególnego powiązania z Objawieniem chrześcijańskim, ale wydatnie pomagają w prowadzeniu dzieła ewangelizacji²¹. Dlatego Kościół ma prawo prowadzenia uniwersytetów i wydziałów kościelnych: „Mając na uwadze wypełnianie posługi ewangelizowania, powierzonej przez Chrystusa, Kościół ma prawo i obowiązek erygowania i rozwijania zależnych od niego uniwersytetów i wydziałów”²².

Statut PAT z 1991 wpisuje Akademię w program ewangelizacyjny, wskazując ewangelizację jako jej główny cel:

Celem Akademii jest zgłębianie depozytu wiary poprzez badania naukowe, przygotowanie samodzielnych pracowników wyższych uczelni, formacja intelektualna, duszpasterska i duchowa alumnów seminariów, księży, osób zakonnych i świeckich, odpowiadająca dzisiejszym potrzebom powszechnej ewangelizacji Kościoła w Polsce, a zwłaszcza dla terenu Metropolii Krakowskiej²³.

Papieska Akademia Teologiczna jako wyższa uczelnia kościelna ma za przedmiot badań naukowych Objawienie chrześcijańskie ujmowane w kontekście współczesnych zdobyczy naukowych. Takie badania winny być połączone z poprawnym odczytaniem „znaków czasu”. Przy przygotowywaniu statutu PAT prof. Bartel był bardzo wnikliwym obserwatorem znaków czasu.

Owoce badań naukowych Akademia winna przekazywać w różnego rodzaju publikacjach. O wielorakiej służbie ewangelizacji nauczał Jan Paweł II w swoich wypowiedziach skierowanych do pracowników Akademii i do innych gremiów. W przywołanym już wyżej przemówieniu z 12 listopada 1987 roku do biskupów metropolii krakowskiej w czasie wizyty *ad limina* powiedział: „Potrzeby ewangelizacji odsyłają nas zawsze do prawidłowo uprawianych

20 Konstytucja apost. *Sapientia christiana*, wstęp I.

21 Por. Konstytucja apost. *Sapientia christiana*, wstęp III.

22 Konstytucja apost. *Sapientia christiana*, art. 1.

23 Statut PAT, nr 5.

nauk: do teologii, do filozofii, do prawa, do historii – do tylu innych jeszcze gałęzi wiedzy, które kształtują współczesną umysłowość człowieka, jakiego spotykamy na drodze Ewangelii”²⁴. Nawiązując do prof. Bartla, trzeba powiedzieć, iż był naukowcem, ale także służył ewangelizacji.

Papieska Akademia, służąc ewangelizacji, przygotowuje do duszpasterstwa rzesze alumnów seminariów duchownych, zarówno diecezjalnych, jak i zakonnych. W tym celu prowadzi także stałą formację pastoralną i intelektualną kapłanów, zwłaszcza młodych. Podejmuje również kształcenie i wychowanie katolików świeckich, przygotowując ich do zadań apostołskich. Przez swoją działalność naukową, dydaktyczną i wychowawczą Akademia służy ewangelizacji nauki i kultury polskiej. Szczególne znaczenie dla rozwoju kultury polskiej mają prace badawcze i dydaktyczne dotyczące dziejów chrześcijańskiej kultury polskiej oraz badania filozoficzne podkreślające znaczenie filozofii chrześcijańskiej w kontekście różnych kierunków filozoficznych²⁵. Działalność Papieskiej Akademii niesie pomoc nowej ewangelizacji, wypracowując jej skuteczne metody, odpowiadające wymogom współczesności. Można powiedzieć, że prof. Bartel kształcił kleryków, kapłanów i wiernych świeckich, przygotowywał kadry do ewangelizacji.

Statut PAT z 1991 podejmuje program rozwoju strukturalnego uczelni, zarysowany w konstytucji *Sapientia christiana*, która wśród podstawowych wydziałów uczelni kościelnych wymienia wydział prawa kanonicznego. Wytyczne Statutu pozwoliły na utworzenie w Akademii Instytutu Prawa Kanonicznego. Został on erygowany 4 stycznia 1999 roku przez Kongregację Edukacji Katolickiej, która nowy instytut połączyła z Wydziałem Teologicznym, nadając mu rozległą autonomię w zatwierdzonym przez siebie statucie²⁶. Roz-

24 AAS, 80 (1988), s. 640.

25 Por. Statut PAT, nr 6–7.

26 Por. Pismo Kongregacji Wychowania Katolickiego, 4.01.1999, nr 214/98, AKMK.

wój Instytutu Prawa Kanonicznego został uwieńczony przekształceniem go 19 marca 2014 roku w Wydział Prawa Kanonicznego i zatwierdzeniem jego statutu przez Kongregację Edukacji Katolickiej²⁷.

WIELORAKA WSPÓLPRACA

Statut PAT z 1991 stwierdza: „Zgodnie z wielowiekową tradycją Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie współpracuje z ośrodkami naukowymi”²⁸. Bardzo ważna i owocna jest współpraca z uczelniami miasta Krakowa, która dotyczy nie tylko uczelni kościelnych, ale także świeckich²⁹. Taką współpracę bardzo mocno popierał prof. Bartel. Większość krakowskich uczelni wyższych zaakceptowała Papieską Akademię Teologiczną od początku jej istnienia, mimo dyskryminacyjnej polityki rządu komunistycznego. Rektor Akademii należy do Kolegium Rektorów Uczelni Krakowskich i bierze udział w jego pracach. Delegaci Akademii uczestniczą w różnych uroczystościach uczelni wyższych, podobnie jak ich przedstawiciele w jej uroczystościach, np. w inauguracjach roku akademickiego. Dokonuje się wymiana wykładowców, świadczenie pomocy w recenzowaniu prac naukowych, wspólnie są organizowane sympozja i konferencje naukowe. Na szczególną uwagę zasługuje współpraca Akademii z Uniwersytetem Jagiellońskim. Rozważana i dyskutowana była konfederacja Uniwersytetu Jagiellońskiego z wyższymi uczelniami, które z niego się wywodzą, w tym z Papieską Akademią Teologiczną. Idea ta nie została zrealizowana z kilku powodów, m.in. takiego rozwiązania nie przewidywało prawodawstwo państwowe.

27 Dekrety z 19.03.2014, N. 175/211. Obydwa dekryty mają ten sam numer i datę, AKMK.

28 Statut PAT, nr 101.

29 Por. Statut PAT, nr 101a.

PAT prowadzi współpracę naukową, dydaktyczną i wydawniczą z uczelniami kościelnymi i katolickimi w Polsce. Utrzymuje ożywione kontakty międzynarodowe z uniwersytetami kościelnymi i katolickimi w Europie i świecie, np. z Uniwersytetem w Bochum, Moguncji czy Waszyngtonie. Jest pełnoprawnym członkiem Międzynarodowej Federacji Uniwersytetów Katolickich (FIUC) i Międzynarodowej Federacji Uniwersytetów Kościelnych (FUCE)³⁰.

Szczęólnego rodzaju współpraca naukowa Papieskiej Akademii Teologicznej jest oparta na systemie umów o współpracy naukowej z instytucjami teologicznymi w Polsce, głównie z wyższymi seminariami duchownymi i instytutami teologicznymi. Jego inicjatorem i architektem jest kard. Karol Wojtyła. Celem tego systemu, jak to wyjaśnił Jan Paweł II podczas pierwszej pielgrzymki do ojczyzny, było:

zabezpieczenie podstawowego wykształcenia o charakterze akademickim oraz stosownych do tego wykształcenia stopni akademickich kanonicznie ważnych szerokiemu ogółowi studentów teologii; w szczególności chodziło o alumnów seminariów duchownych – przyszłych kapłanów i duszpasterzy – z Archidiecezji Krakowskiej, a także z Diecezji Częstochowskiej, Katowickiej i Tarnowskiej, oraz z poszczególnych zakonów i zgromadzeń zakonnych³¹.

Przywołany system współpracy naukowej miał – w zamyśle kard. Wojtyły – dowartościować studia w krakowskiej uczelni teologicznej, w szczególności zaś pracowników naukowych i studentów. Dzięki temu wykładowcy mogli zdobywać stopnie i tytuły naukowe, a studenci uzyskać stopnie akademickie: magisterium i licencjat naukowy. Była to sprawa niezwykle ważna, gdyż wcześniej studenci kończyli studia teologiczne uzyskaniem tylko absolutorium, bez akademickiego stopnia magistra, w przeciwieństwie

30 Szerzej na ten temat zob. A. Kubiś, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie, 1954–1981*, w: *Wyższe szkolnictwo kościelne w Polsce*, red. J. Majka, Kraków 2002, s. 31–33.

31 Przemówienie z 9 czerwca 1979, w: *Pielgrzymka Jana Pawła II do Polski, Poznań–Warszawa 1979*, s. 185–186.

do swoich kolegów na uczelniach świeckich, którzy zazwyczaj kończyli je ze stopniem magistra. Była to celowa działalność władz komunistycznych, mająca poniżyć studentów teologii (wyższe studia teologiczne nazywano nieraz „technikami teologicznymi”). System ten sprawił, że absolwenci studiów teologicznych otrzymywali stopnie akademickie kanonicznie ważne, do 1989 roku nieuznawane przez władze państwowe, a więc ważne jedynie na forum kościelnym. System umów dotyczących współpracy naukowej został uznany przez Stolicę Apostolską, która zatwierdziła poszczególne umowy. Takie umowy zostały zawarte z 22 wyższymi seminariami duchownymi i instytutami teologicznymi. System ten przejęła Papieska Akademia Teologiczna, a później Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. System ten jest nadal aktualny i przynosi owoce.

Ważnym problemem krakowskiej uczelni teologicznej jest współpraca z polskimi władzami państwowymi. Statut z 1991 stwierdza: „Działalność Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie uwzględnia również postanowienia umowy zawartej 30.06.1989 r. pomiędzy Rządem PRL a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie uregulowania statusu wyższych uczelni papieskich w Polsce”³². O współpracy uczelni papieskiej z władzami państwowymi można mówić od roku 1989. Wcześniej był to okres, jak wspominaliśmy, prześladowań i szykan ze strony komunistycznych władz polskich. W okresie schyłkowym rządów komunistycznych podjęto trudny dialog z władzami państwowymi, inspirowany przez Jana Pawła II, a w Polsce kierowany przez kard. Franciszka Macharskiego, przy pomocy rektora PAT prof. Mariana Jaworskiego. Papieska Akademia Teologiczna została uznana na mocy ustawy O stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z 17 maja 1989 roku³³. Ustawa ta przyznaje osobowość prawną uczelniom kościelnym i katolickim w Polsce:

32 Statut PAT, nr 2.

33 Dziennik Ustaw PRL, 23.05.1989, nr 29, poz. 154, s. 457–470.

Osobami prawnymi są: 1. Katolicki Uniwersytet Lubelski, 2. Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, 3. Papieski Wydział Teologiczny w Poznaniu, 4. Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, 5. Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie oraz jego dwie sekcje: św. Jana Chrzyciela, św. Andrzeja Boboli „Bobolanum”, 6. Wydział Filozoficzny Towarzystwa Jezusowego w Krakowie, 7. kościelne instytuty naukowe i dydaktyczno-naukowe kanonicznie erygowane³⁴.

Przywołana ustawa postanawia, iż status wyższych uczelni papieskich oraz tryb i zakres uznania przez państwo kościelnych stopni i tytułów naukowych uregulują odrębne umowy zawarte między Rządem PRL i Konferencją Episkopatu Polski³⁵.

Konsekwencją powyższego postanowienia była Umowa między Rządem PRL a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie uregulowania statusu wyższych uczelni papieskich oraz trybu i zakresu uznawania przez Państwo stopni i tytułów naukowych nadawanych przez te uczelnie³⁶. Umowa została zawarta 30 czerwca 1989 roku. Potwierdza ona osobowość prawną uczelni papieskich w Polsce, wymienionych w ustawie z 17 maja 1989 roku. Określa także warunki nadawania stopni akademickich i tytułów naukowych oraz ich równoważność ze stopniami i tytułami naukowych nadawanymi na uczelniach państwowych. Umowa nie rozwiązuje wielu spraw materialno-bytowych studentów i pracowników uczelni papieskich. Ograniczenie przyjmowania studentów świeckich na uczelnie papieskie do 800 osób na 1 rok studiów (nie chodzi o alumnów wyższych seminariów duchownych) było wręcz dyskryminujące. To ograniczenie trwało krótko, gdyż okres przejściowy od Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej do Rzeczypospolitej Polskiej nie trwał zbyt długo. Sprawę statusu uczelni papieskich podjął wkrótce Konkordat między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską zawarty 28 lipca 1993 roku, a ratyfikowany w roku 1998³⁷, oraz

34 Tamże, art. 9, 1.

35 Por. tamże, art. 23, 2.

36 Monitor Polski, 1989, nr 22, poz. 174, s. 372–375.

37 Dziennik Ustaw, 23.04.1998, nr 51, poz. 318–319.

idące w ślad za nim ustawy. Zagadnienie to wymaga odrębnego omówienia.

ZAKOŃCZENIE

Zaprezentowany w zarysie Statut Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie z 1991 roku został przygotowany przez Komisję Senacką. Uczestniczył w niej prof. Wojciech Bartel. Jego wieloletnie doświadczenie pracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej w dwóch uczelniach: Uniwersytecie Jagiellońskim i krakowskiej uczelni teologicznej, sprawiło, iż przygotowana propozycja statutu wzorcowo odpowiadała wszystkim wymogom tego rodzaju dokumentów. Statut uwzględniał bogatą i chlubną tradycję uczelni, normował jej aktualny stan i zarysowywał perspektywę jej rozwoju. Dlatego słusznie został zatwierdzony przez Stolicę Apostolską według formuły „donec aliter provideatur”, czyli: na stałe.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

Bonifacy IX, Bulla *Eximiae devotionis affectus*, 11.01.1397, tłum. w „Analecta Cracoviensia” 9 (1977), s. 6.

Jan Paweł II, Konstytucja *Sapientia christiana*, 15.04.1979, AAS 71 (1979), s. 469–499, tłum. pol. PPK, zebrał i przetłumaczył E. Sztafrowski, t. 12, z. 1, s. 210–256.

Jan Paweł II, Przemówienie z 9.06.1979, w: *Pielgrzymka Jana Pawła II do Polski*, Poznań–Warszawa 1979, s. 185–187.

Jan Paweł II, motu proprio *Beata Hedvigis*, 8.12.1981, „Notificationes” 120 (1982), s. 68–70.

Jan Paweł II, Przemówienie z 12.11.1987, AAS 80 (1988), s. 639–640.

Kongregacja Seminariorów i Studiów Uniwersyteckich, dekret, 16.12.1959, Nr 2295/59/4, AKMK.

Kongregacja Wychowania Katolickiego, dekret, 11.06.1974, Nr 321/70, AAS 67 (1975), s. 149–150.

Kongregacja Wychowania Katolickiego, Statut Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, 16.10.1991, dekret nr 641/81/2R, w: *Statut Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie*, oprac. i komentarz J. Dyduch, Kraków 1992, s. 7–29.

Ustawa O stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, 7.05.1989, Dziennik Ustaw, 23.05.1989, nr 29, poz. 154, s. 457–470.

Umowa między Rządem PRL a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie uregulowania statusu wyższych uczelni papieskich oraz trybu i zakresu uznawania przez Państwo stopni i tytułów naukowych nadawanych przez te uczelnie, 30.06.1989, Monitor Polski, 1989, nr 22, poz. 174, s. 372–375.

Literatura

Dyduch J., *Troska kardynała Karola Wojtyły o Wydział Teologiczny w Krakowie*, „*Analecta Cracoviensia*” 26 (1994), s. 295–313.

Dyduch J., *Papieska uczelnia w Krakowie. Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość*, w: *Testi Joannis Pauli II*, red. S. Koperek, Kraków 2009, s. 513–521.

Kubiś A., *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie 1954–1981*, w: *Wyższe szkolnictwo kościelne w Polsce*, red. J. Majka, Kraków 2002, s. 9–164.

Pasternak S., *Reorganizacja studiów kościelnych, szczególnie wykładów prawa kanonicznego, w świetle „Sapientia christiana”*, „*Prawo Kanoniczne*” 23 (1980) nr 3–4, s. 211–233.

Uniwersytet Papieski
Jana Pawła II
w Krakowie

Uniwersytet Papieski
Jana Pawła II
w Krakowie

Uniwersytet Papieski
Jana Pawła II
w Krakowie